

ΠΑΛΑΙΟΤΕΡΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΖΩΗΣ

ΔΙΔΩ ΣΩΤΗΡΙΟΥ

Όταν πρωτοκατέβηκα στη Σμύρνη

ΣΤΟΧΟΙ

Να παρακολουθήσουν οι μαθητές αντιπροσωπευτικές όψεις της παλιάς ζωής σε μια μεγάλη πόλη-κέντρο του μικρασιατικού ελληνισμού. Παράλληλα να εστιάσουν την προσοχή τους στις αντιλήψεις των ανθρώπων της εποχής σχετικά με την ανατροφή, την εκπαίδευση και την πρόωπη απεξάρτηση των παιδιών από την οικογένειά τους.

ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ

Η κοσμοπολίτικη Σμύρνη και το ανθηρό ελληνικό στοιχείο

Η κοινωνική καταγωγή του παιδιού, οι στερήσεις (παιδεία) και οι υποχρεώσεις του (βιοπάλη)

Το αίσθημα ελευθερίας που απολαμβάνει το παιδί στη Σμύρνη και η πορεία του προς την ενηλικίωση

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Αυτό το απόσπασμα από τα *Ματωμένα χρώματα* δε συνδέεται με την περιπέτεια του μικρασιατικού ελληνισμού, που αποτελεί το θεματικό επίκεντρο του γνωστού μυθιστορήματος. Η συγγραφέας τοποθετεί την αυτοβιογραφική αφήγηση του μικρού ήρωά της στα 1910 και συνδέει την εξιστόρησή του με δύο σημαντικά βιώματα της παιδικής του ηλικίας: την πρώτη επαφή με την πόλη, που εντυπωσιάζει το μικρό χωριατόπουλο, και την απεξάρτησή του από την οικογένεια, η οποία κατά το συνήθη τρόπο της εποχής επιβαλλόταν στα αγόρια των χαμηλών κοινωνικών τάξεων, γύρω στην ηλικία των 12 χρόνων. Η πορεία του αγοριού στην ενηλικίωση περνά μέσα από τη βιοπάλη, έτσι ουσιαστικά στο απόσπασμα παρακολουθούμε την ενηλικίωση του αφηγητή, η οποία συνοδεύεται από υψηλό αίσθημα αυτοεκτίμησης («Αν είχα μουστάκι θα το 'στριβα, τόσο ένιωθα άντρας»). Κάθε εμπειρία του παιδιού στην πόλη παρουσιάζεται με φανταχτερά χρώματα αλλά και ρεαλισμό, επενδεδυμένη με ευχάριστα, πρωτόγνωρα συναισθήματα. Το εντυπωσιασμένο βλέμμα του παιδιού, μέσα από την έντεχνη, και σε πολλά σημεία αναληθοφανή, παρέμβαση του παντογνώστη αφηγητή, «φωτογραφίζει» την ανθρωπογεωγραφία της περιοχής. Το παιδί κινείται συνεχώς μέσα στο πλήθος σε διάφορα επίπεδα και χώρους της πόλης, απολαμβάνοντας την ελευθερία και ξεοδεύοντας τα πενιχρά λεφτουδάκια του στις μικρές πολυτέλειες που αφθονούν στην πόλη. Καθώς ο ήρωάς μας περιδιαβαίνει με, ασυνήθιστη για ένα χωριατόπουλο, άνεση στα σοκάκια της πόλης, στο μυαλό του κυκλοφορούν ελεύθερα για πρώτη φορά, μακριά από την εξουσία του αυστηρού πατέρα, εικόνες και σκέψεις, μερικές από τις οποίες επηρεάζουν πρόσκαιρα την ψυχική του ευφορία και ξυπνούν μέσα του γλυκόπικρα συναισθήματα.

Μπροστά στη θέα της Ευαγγελικής Σχολής το αγόρι αναπολεί με θλίψη το απραγματοποίητο όνειρο να γίνει κάποτε μαθητής της, όνειρο απατηλό για τη χαμηλή κοινωνική θέση της οικογένειάς του.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Γεώργιος Βιζυηνός, [Στο χαρέμι], «Το μόνον της ζωής του ταξίδιον» στα Κ.Ν.Α. της Γ' Γυμνασίου.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Με ποιους αφηγηματικούς τρόπους προωθείται η διήγηση και τι εξυπηρετεί ο καθένας από αυτούς;
2. Πώς αντιμετωπίζει τη ζωή στην Κωνσταντινούπολη το νεαρό ραφτόπουλο στο διήγημα του Βιζυηνού; Συγκρίνετε τις εντυπώσεις που αποκομίζουν τα δύο παιδιά από την Πόλη (Βιζυηνός) και τη Σμύρνη (Σωτηρίου).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αρώνη Άσπα, «Μια εμπειρία απ' τη διδασκαλία μυθιστορήματος της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας στο Γυμνάσιο και μια πρόταση», *Φιλολογική*, τχ. 28, 1989, σ. 20-21.
- Βαρίκας Βάσος, *Συγγραφείς και κείμενα*, τόμ. 1, Ερμής 1975.
- Κάσσοσ Βαγγέλης, «Διδώ Σωτηρίου», *Η μεταπολεμική πεζογραφία*, τόμ. 7, Σοκόλης 1988, σ. 210-224.
- Κοτζιάς Αλέξανδρος, *Μεταπολεμικοί πεζογράφοι*, Κέδρος 1982, σ. 151-153.
- Μπαλάσκας Κώστας, *Λογοτεχνία και παιδεία. Γνώση και ανάγνωση λογοτεχνικών κειμένων*, Επικαιρότητα 1985, σ. 133-147.
- Ραυτόπουλος Δημήτρης, *Οι ιδέες και τα έργα*, Δίφρος 1965, σ. 226-230.

ΠΗΓΗ

Διδώ Σωτηρίου (1911-2004), *Ματωμένα χρώματα* (1962), Κέδρος 2000⁷⁵, σ. 42-48.

ΣΩΤΗΡΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Πάσχα τ' Απρίλη

ΣΤΟΧΟΙ

Να γνωρίσουν οι μαθητές ένα σύγχρονο και αξιόλογο συγγραφέα. Να προβληματιστούν σχετικά με τις παλαιότερες μορφές ζωής και τη σημασία των παραδόσεων.

ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ

Εορταστικές παραδόσεις και οικογενειακοί δεσμοί
Παιδικές αναμνήσεις και σύγχρονη πραγματικότητα

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Πρόκειται για ένα διήγημα που αποκλίνει από την τυπική παραδοσιακή μορφή, αφού η υπόθεσή του δεν εξελίσσεται με βάση το δομικό σχήμα πλοκή – δέση – κορύφωση – λύση, αλλά υπάρχει μια χαλαρή δομή που συνδέει τα επιμέρους, δηλαδή τις αναμνήσεις του αφηγητή. Η ενότητα του αφηγηματικού πλαισίου διαρρηγνύεται συχνά από σχόλια και αναφορές στη σύγχρονη εποχή (π.χ. όταν ο αφηγητής αναφέρεται στη μαθητική ζωή και στα φοιτητικά του χρόνια). Στο σύνολό του λειτουργεί σαν μνημονική ανάκληση του αφηγητή στην παιδική του ηλικία και στις πασχαλινές διακοπές στο χωριό του. Ο τόνος είναι τρυφερός, νοσταλγικός, απολογητικός. Ο συγγραφέας-αφηγητής θυμάται με συγκίνηση τα συγγενικά του πρόσωπα, νοσταλγεί την άδολη αγάπη των απλών ανθρώπων του χωριού και ιδίως της γιαγιάς του, η μορφή της οποίας έχει καθαγιαστεί στη συνείδησή του. Ο ώριμος αφηγητής θυμάται τα παιδικά του χρόνια και αναβιώνει το πασχαλινό κλίμα του χωριού με οπτικές εικόνες (ανθισμένη απριλιάτικη φύση, βουνά, ποτάμι, χιλιόχρωμο ηλιοβασίλεμα), μυρωδιές (η μύτη μας είχε πανηγύρι), με εικόνες γευστικές (πατάτες γιαχνί), ακουστικές (στρακαστρώρες), απτικές (κοιμόμασταν όλοι μαζί στρωματσάδα). Ιδιαίτερη αναφορά κάνει στη γειτνίαση του χωριού του με την Αλβανία, εκφράζοντας την περιέργεια του ίδιου και των συγχωριανών του στο παρελθόν για την κατάσταση που επικρατούσε στη σύνορή τους χώρα. Οι όροι στο αφηγηματικό του παρόν έχουν μεταβληθεί και οι Αλβανοί λαθρομετανάστες συλλαμβάνονται στην Ελλάδα. Ως προς τη δομή το αφήγημα οργανώνεται με βάση τα αντιθετικά σχήματα: ακμή-παρακμή, τότε-τώρα, παιδί-ενήλικος, που προσδιορίζουν και τα δύο χρονικά επίπεδα της αφήγησης. Ο ομοδιηγητικός/ αυτοδιηγητικός αφηγητής (αφηγείται τη δική του ιστορία) αρχίζει την εξιστόρηση από το τώρα, με αφορμή τις πρόσφατες απριλιάτικες διακοπές του. Μέσω της μνήμης πραγματοποιεί ένα άλμα στο παρελθόν, στις παιδικές του πασχαλιάντικες διακοπές στο πατρικό χωριό Πόβλα. Η αφήγηση του «τότε» ενσωματώνεται στο πρώτο αφηγηματικό επίπεδο του «τώρα», το οποίο εμφανίζεται στην αρχή και στο τέλος του διηγήματος.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

1. Κωστής Παλαμάς, «Όσο περνάν τα χρόνια μου» (1909), *Η πολιτεία και η μοναξιά*. Απαντα, τόμ. 5, Μπίρης, 1972³, σ. 432.

*Όσο περνάν τα χρόνια μου
κι όσο περνώ με κείνα,
τόσο γλυκά τριγύρω μου
μοσκοβολάν τα χρόνια
των προτινών απρίληδων...*

*Τα παιδιακίσια χρόνια
μου κελαϊδάν, αηδόνια
σε νύχτες και σ' ερμιές.*

2. Κοσμάς Πολίτης, *Το τέρμα*, Ερμής 2000², σ. 153-156.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Ποια συναισθήματα έχει ο αφηγητής στο παρόν της αφήγησης, καθώς θυμάται τις παιδικές του διακοπές στο χωριό;
2. Στο διήγημα γίνεται φανερή η αντίθεση ανάμεσα στα συναισθήματα που βιώνει ο αφηγητής στο χωριό και στην πόλη. Πού οφείλεται κατά τη γνώμη σας αυτή η διαφορά;
3. Διαβάστε τον ορισμό του διηγήματος στο *Λεξικό λογοτεχνικών όρων* και ελέγξτε αν το διήγημά μας ανταποκρίνεται σε αυτόν.
4. Ο αφηγητής δεν εκθέτει απλώς την ιστορία, αλλά είναι και ο ίδιος ήρωας σε αυτήν και παρουσιάζει από τη δική του σκοπιά τα γεγονότα. Πώς ονομάζεται αυτός ο τύπος του αφηγητή και πώς το είδος της αφήγησης;

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Μιτσοτάκη Κλαίρη, «Η περιοχή της χαμηλής ζώνης (Σχόλιο στον Σωτήρη Δημητρίου)», *Νέα Εστία*, τχ. 1704, 1998, σ. 943-947.

ΠΗΓΗ

Σωτήρης Δημητρίου (1955), «Πάσχα τ' Απρίλη», *Η φλέβα του λαμού*, Πατάκης 1998, σ. 49-55.

ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ

Χρονικό

ΣΤΟΧΟΣ

Να γνωρίσουν οι μαθητές ένα ποίημα με επίκεντρο το βίο μιας συνηθισμένης οικογένειας στη μεταπολεμική Ελλάδα.

ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ

Η οργάνωση και η λειτουργία της παραδοσιακής ελληνικής οικογένειας

Ο κοινωνικός μετασχηματισμός της μεταπολεμικής Ελλάδας

Η επαγγελματική αποκατάσταση και η ατομική ζωή των μελών της οικογένειας

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Μέσα από την αφαιρετική τεχνική και την εκφραστική λιτότητα του ποιήματος οι μαθητές καλούνται να παρακολουθήσουν την ιστορία μιας συνηθισμένης οικογένειας στη μεταπολεμική Ελλάδα. Ο διδάσκων μπορεί να αναφερθεί στο ιστορικο-κοινωνικό και πολιτικό στίγμα της εποχής, τα χαρακτηριστικά και τις αντιλήψεις της παραδοσιακής ελληνικής οικογένειας, σχολιάζοντας εκτενέστερα τους κοινωνικούς μετασχηματισμούς που θίγει το ποίημα (επικράτηση των μηχανών, παρακμή των χειρωνακτικών επαγγελμάτων κ.ά.). Το γεγονός ότι η οικογένεια αποτελούσε παλαιότερα, και εξακολουθεί να αποτελεί, τον πυρήνα της ελληνικής κοινωνίας αποτυπώνεται στο ποίημα με την ιεραρχική παρουσίαση των προσώπων, σύμφωνα με τη θέση τους στον οικογενειακό ιστό: πατέρας, μητέρα, παιδιά, μεγάλος και μικρός γιος. Αν και τα γεγονότα και οι καταστάσεις της ελληνικής μεταπολεμικής περιόδου δεν αναφέρονται στο ποίημα, η πορεία της οικογενειακής ιστορίας, από τη συνύπαρξη των μελών της οικογένειας μέχρι τη διάλυσή της (με τη μετανάστευση του ενός γιου στο εξωτερικό), αλλά και η ατομική πορεία κάθε μέλους της οικογένειας (συνταξιοδότηση του πατέρα, κοινωνική απομόνωση της μητέρας, μετανάστευση του μικρού γιου, ανεργία του μεγάλου), προσδιορίζονται από τις κοινωνικές και οικονομικές εξελίξεις. Γι' αυτό το κύριο ζητούμενο, αλλά και η δυσκολία κατά τη διδασκαλία του ποιήματος, είναι να καταλάβουν οι μαθητές ότι το χρονικό της οικογένειας διαμόρφωσαν η στενή σύνδεση ή και η εξάρτηση των καπνεργατών από το επάγγελμά τους, η προϊούσα παρακμή του καπνεμπορίου στην Ελλάδα και οι αρνητικές οικονομικές επιπτώσεις του εμφυλίου, οι οποίες, σε συνδυασμό με τον οικονομικό μαρασμό της ελληνικής περιφέρειας, οδήγησαν μεγάλο μέρος του εργατικού δυναμικού στη μετανάστευση. Χάρη στον αφαιρετικό εκφραστικό τρόπο με τον οποίο ο Ξανθόπουλος εκθέτει το χρονικό της οικογένειας –το ποίημα συνθέτουν διαδοχικές εικόνες-σταθμοί στην πορεία της οικογένειας μέσα στον ιστορικό χρόνο της μεταπολεμικής εποχής–, συμπυκνώνεται το συναίσθημα της θλίψης για τις χαμένες και μίξερές ζωές των ανθρώπων που έζησαν στα σκληρά μεταπολεμικά χρόνια. Ο τελευταίος στίχος, που αναφέρεται στην επικράτηση των μηχανών, λειτουργεί υπαινικτικά και αντιθετικά: οι μηχανές προκόβουν, ενώ οι άνθρωποι και οι καπνεργάτες παρακμάζουν. Οι μαθητές θα αντιλαμβάνονταν πολύ καλύτερα το ποίημα του Ξανθόπουλου, αν συνδύαζαν την ανάγνωσή του με την απόκτηση γνώσεων για το καπνεργατικό κίνημα και τις συνθήκες ζωής των καπνεργατών σε μια μεγάλη καπνεργατούπολη, όπως ήταν η Καβάλα έως και τα μεταπολεμικά χρόνια.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

1. Βασίλης Βασιλικός, «Ο εκχριστιανισμός των μωαμεθανών», *Εκτός των τειχών*, Θεμέλιο 1966, σ. 53-66.
2. Πρόδρομος Μάρκογλου, «Η επιστροφή», *Σταθερή απώλεια*, Νεφέλη 2001, σ. 171-175.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Η ζωή και η νοοτροπία των γονέων εκφράζουν το παραδοσιακό πρότυπο της ελληνικής οικογένειας. Σε ποιους στίχους και με ποια εκφραστικά μέσα δηλώνονται αυτές οι οικογενειακές σχέσεις;
2. Πώς σκιαγραφούνται οι ζωές του μεγάλου και του μικρού γιου; Ποια κοινά σημεία και ποιες διαφορές παρατηρείτε ανάμεσά τους;
3. Ο μεγάλος γιος έμεινε στον τόπο του, ο μικρός έφυγε στα ξένα. Σε ποιους στόχους των δυο γιων αντιστοιχούν αυτές οι επιλογές; Ποιος από τους δύο πιστεύετε ότι πέτυχε περισσότερο στη ζωή του και γιατί;

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Γαργαντούδης Ευριπίδης, «Η πόλη της μνήμης – η μνήμη της πόλης», *Νέα Εστία*, τχ. 1725, 2000, σ. 164-167.

Πραγματικότητα και μύθος στο καλλιτεχνικό έργο του Λευτέρη Ξανθόπουλου, επιμέλεια Φωτεινή Τομαή-Κωνσταντοπούλου, Παπαζήσης 2003.

ΠΗΓΗ

Λευτέρης Ξανθόπουλος (1945), «Χρονικό», *Αντίψυχα*, Ανδρομέδα 1982, σ. 26.

ANTON ΤΣΕΧΩΦ

Ένας αριθμός

ΣΤΟΧΟΙ

Να γνωρίσουν οι μαθητές την ψυχολογία και το ήθος της παλιάς εποχής, που αποπνέουν χαρακτηριστικά τα πρόσωπα του Τσέχωφ. Να γίνει αναφορά σε ένα ακραίο παράδειγμα παθητικής συμπεριφοράς εργαζόμενης γυναίκας και να γίνει διάλογος για τις ατομικές και τις κοινωνικές συνέπειες που μπορεί να έχει αυτή η στάση ζωής της.

ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ

Η δειλή και παθητική συμπεριφορά της εργαζόμενης, η ψυχολογική πίεση και η εκμετάλλευσή της από τον εργοδότη

Η φάρσα του αφεντικού

Ο ρόλος της δασκάλας

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Αν και το διήγημα χαρακτηρίζεται από συντομία και ανάλαφρη διάθεση, πραγματεύεται ένα σοβαρό και υπαρκτό πρόβλημα τόσο στην εποχή του Τσέχωφ όσο και

στη δική μας εποχή: την οικονομική εκμετάλλευση των εργαζομένων από τα αφεντικά τους. Ο Τσέχωφ σκιαγραφεί το χαρακτήρα της δεσποινίδας Ιουλίας ως ένα ακραίο παράδειγμα δειλής, άβουλης και παθητικής συμπεριφοράς, προβάλλοντας με εσκεμμένα υπερβολικό τρόπο την αδυναμία της να αντιδράσει και να διεκδικήσει το δίκιο της. Όλη η εικόνα και η ψυχολογία της νεαρής κοπέλας συγγενεύει με τους δραματικούς ήρωες του Τσέχωφ, οι οποίοι αδυνατούν να πάρουν τη ζωή στα χέρια τους και γίνονται έρμαια της τύχης τους. Η υπόθεση του διγημάτος περιορίζεται σε μια διαλογική –θεατρικού τύπου– σκηνή, η οποία στήνεται και εκτελείται τυπικά από δυο, αλλά ουσιαστικά από ένα πρόσωπο. Ο πατέρας των παιδιών και εργοδότης της δασκάλας προβάλλεται σε ρόλο παντογνώστη αφηγητή. Είναι εκ των πραγμάτων ο απόλυτος κυρίαρχος του παιχνιδιού που έχει προσχεδιάσει, επιλέγοντας αρχικά να εκφοβίσει, ενώ στη συνέχεια να αιφνιδιάσει, με σκοπό να φρονηματίσει τη νέα δασκάλα. Ο ρόλος της δασκάλας στη σκηνή ελάχιστα διαφέρει από εκείνον του βωβού προσώπου, καθώς όχι μόνο αδυνατεί να αντιδράσει, αλλά δεν εκδηλώνει καν την πρόθεση να υπερασπιστεί κάπως τον εαυτό της απέναντι στη φοβερή εκμετάλλευση και την οικονομική σκευωρία του αφεντικού. Στο τέλος του διγημάτος ο αφηγητής-εργοδότης αποκαλύπτει τη φάρσα στη νεαρή δασκάλα, κερδίζοντας την απόλυτη συμπάθεια του αναγνώστη, ο οποίος αντιλαμβάνεται πλήρως τη διδακτική πρόθεση του αφεντικού. Το αντίθετο μάλλον συμβαίνει με την υποτονική δεσποινίδα Ιουλία, η οποία δίνει την εντύπωση ότι όχι μόνο δεν αντιλήφθηκε το πρόβλημα αλλά και δε διδάχθηκε τίποτε από την (πλαστική) δοκιμασία της. Στην απίθανη περίπτωση που δεν υπάρξει η αναμενόμενη αντίδραση από τους μαθητές σχετικά με τη διεκδίκηση των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων του εργαζομένου, σύμφωνα με τα νόμιμα μέσα της εποχής μας, ο καθηγητής είναι απαραίτητο να τονίσει την ανάγκη για αποφυγή της ηττοπάθειας, δίνοντας έμφαση στην ευπρεπή αγωνιστική στάση κάθε ανθρώπου, με σκοπό την επικράτηση της κοινωνικής δικαιοσύνης σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο. Επίσης είναι φυσικό να δημιουργηθούν στους μαθητές εύλογα ερωτήματα σχετικά με το περιεχόμενο της διδασκαλίας της δεσποινίδας Ιουλίας, για την οποία θα πρέπει να έχουν σχηματίσει στο μυαλό τους μια διόλου κολακευτική εντύπωση. Ο διδάσκων έχει έτσι μια πολύ καλή ευκαιρία να αναφερθεί τόσο στην πειθαρχημένη συμπεριφορά και στο αίσθημα της κοινωνικής κατωτερότητας των φτωχών ανθρώπων της παλιάς εποχής όσο και στο ρόλο που καλείται να παίξει, άλλοτε και τώρα, μια δασκάλα, με τα λόγια και τα έργα της. Το πιθανότερο είναι ότι οι μαθητές θα προβληματιστούν για τον τρόπο με τον οποίο ασκεί εδώ η δασκάλα το ρόλο της, ως αναμεταδότρια γνώσης και ήθους στα παιδιά. Η συζήτηση μπορεί γενικότερα να περιστραφεί γύρω από εκπαιδευτικά ζητούμενα και μεθόδους της παλιάς και της σημερινής εποχής. Είναι μάλιστα σκόπιμο οι μαθητές να διαβάσουν το παράλληλο κείμενο του Ν. Βρεττάκου, ο οποίος αναδεικνύει σε πάσχουσα ηρωίδα μια άλλη ασθετική νέα δασκάλα που υπηρετεί σε ένα ορεινό χωριό της Ηπείρου και προσπαθεί με τη στορ-

γή και την αγάπη της να ανακουφίσει τους μαθητές της από τις υλικές στερήσεις. Ενδιαφέρουσες αντιπαραθέσεις σχετικά με το ρόλο της δασκάλας μπορούν να προκύψουν και από το διήγημα του Καραγάτση «Η κυρία Νίτσα» («Η αγάπη για τους συνανθρώπους μας – Οι φιλικοί δεσμοί – Η αγάπη»).

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Νικηφόρος Βρεττάκος, «Στη γυναίκα με το τσακισμένο χέρι» [απόσπασμα], *Οδοιπορία* (1972).

*Έμπαινες στο σχολειό κι όπως τ' αντίκριζες
μοιραζόταν σε δεκατέσσερα χαμόγελα το πρόσωπό σου.
Θυμόσουν πως η αγκάλη σου ήταν μισή
κι ανεβαίνοντας πάνω στην έδρα σου
άνουγες τη λύπη σου και τα σκέπαζες,
όπως ο ουρανός σκεπάζει τη γη.*

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Περιγράψτε με δικά σας λόγια το χαρακτήρα του πατέρα-εργοδότη ή της δασκάλας.
2. Διαβάστε ένα ακόμα διήγημα του Τσέχωφ (θα βρείτε και στα άλλα Κ.Ν.Α. του Γυμνασίου) και εντοπίστε τα βασικά διακριτικά γνωρίσματα της συγγραφικής τεχνικής του.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Διαβάζω, τχ. 169, 1987 (με κείμενα των Γ. Βαρβέρη, Α. Βογιάζου κ.ά.).

► <http://www.geocities.com/Heartland/Bluffs/7745/chekhov.htm>

<http://www.eldritchpress.org/ac/yr/Anton-Chekhov.html>

ΠΗΓΗ

Άντον Τσέχωφ (1860-1904), «Ένας αριθμός», *Διηγήματα*, μτφρ. Κ. Σιμόπουλος, Θεμέλιο 1983, σ. 323-324.

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΙ ΤΡΟΠΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΣΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ

1. Συνδυαστική ανάγνωση

Τα κείμενα έχουν αρκετές αντιστοιχίες με εκείνα της ενότητας «Η βιοπάλη – Το αγωνιστικό πνεύμα του ανθρώπου», κυρίως επειδή και οι δύο ενότητες σχετίζονται με τα ήθη, τις αντιλήψεις και τον τρόπο ζωής της παλαιότερης εποχής.

2. Ιστορική-κοινωνική αποτύπωση της παλιάς ζωής

Με στόχο τη δημιουργία μιας γενικής εντύπωσης σχετικά με τα προβλήματα, τα ενδιαφέροντα και τα ζητούμενα των ανθρώπων την παλαιότερη εποχή, μπορούμε να εξετάσουμε, π.χ., το ρόλο της οικογένειας ή, περισσότερο, κάποιων μελών της, τις παλαιότερες συλλογικές νοοτροπίες κ.ά. Ενδιαφέρουσα μπορεί να αποβεί η συνεξέταση του διηγήματος του Σ. Δημητρίου με το κείμενο του Ξενόπουλου για τον εορτασμό των Χριστουγέννων («Θρησκευτική ζωή»), καθώς και τα δύο κείμενα αναφέρονται σε αναμνήσεις από την παιδική ηλικία.

3. Διδακτική επέκταση – Δημιουργία κριτικής στάσης

Όλα τα κείμενα της ενότητας προσφέρονται για κριτικό προβληματισμό των μαθητών και προέκταση στη σημερινή εποχή, με άξονα κυρίως τα στάδια και τους τρόπους ενηλικίωσης του παιδιού, την επιλογή επαγγέλματος κ.ά.

